

Smålåten sunnmøring trygt plantet mellom pasient og piano

Oddbjørn Blindheim valgte å bli tannlege og holder fast ved at praksisen og pasientene har første prioritet. Men han holder fortsatt jazzen ved like, både ved å lytte og å spille selv. Og han kombinerer interessene odontologi, språk og musikk når han reiser til utlandet på kurs flere ganger i året.

At tannlege Oddbjørn Blindheim i Fosnavåg er jazzmusiker, har vi visst lenge. At han ga ut CD med egen trio for noen år siden og fikk strålende omtale, hadde vi også fått med oss. Derfor var det fristende å ta en tur opp til ham for å finne ut hvordan det lar seg gjøre å kombinere musikk og tannlegepraksis. Men til sunnmøring å være, er mannen svært så beskjedent. Dette var svaret jeg fikk etter første henvendelse: «Eg har eit «smålåte-senter» nederst i medulla oblongata som koblar seg inn med ein gong slike ting kjem på tale. Dermed oppstår alltid, via ein reflektorisk bue, eit umiddelbart avslag. Men så tenkjer eg litt på det, og finn ut at det kanskje ikkje er så fryktelig farleg likevel. Så hvis du vil prøve å få til litt om dette, kan eg vel alltid stille opp. Du er no elles kjent for å ha ei rimeleg intakt vurderingsevne – med det eg veit. Dessutan er det jo ei sommarsak. Ein døsigg kollega med Tidende i eine handa og Chablis i hi, er vel ikkje den første til å sende bekymringsmelding.» Dermed var det grønt lys for en vartur til Fosnavåg.

Født og oppvokst på Vigra, med artium fra Volda og kone fra Fosnavåg var det kanskje ikke så overraskende at Oddbjørn havnet i Fosnavåg på plikt-tjeneste – og der er han blitt boende. I år kan han feire 25-årsjubileum i sin privatpraksis, men han har også en offentlig karriere bak seg. Med videre-utdanning i samfunnsodontologi fra Oslo i 1974 og forskjellige oppdrag for daværende Helsedirektoratet, blant annet underviste han noen år på

«Bygdøyrkurset» (til orientering for yngre kolleger: kurs i offentlig tannhel-sesarbeid arrangert på Villa Grande på Bygdøy).

– Hva var det som gjorde at du med din bakgrunn valgte å gå over til privat praksis? var spørsmålet jeg lenge har ønsket å stille.

– Vi var bare to tannlegar i Fosnavåg den gongen – begge to i Folketannrøkta – og vi hadde så mange pasientar å ta oss av, at det vart mest akutthjelp når det galdt dei vaksne. Folk med tannverk som kom inn frå sjøen frå morgon til kveld, måtte prioriterast. Dette gjekk i lengda også ut over det frie klientellet. Men først og fremst var situasjonen håplaus for dei vaksne betalande i området. Og når du står der og ikkje kan by dei anna enn det eg vil kalle klattpleie, så blir det over tid svært utilfredsstillande også for tannlegen, og du opplever ein betydeleg yrkesetisk slitasje. Fleire stillingar fekk vi ikkje. Derfor enda det med at eg starta opp privatpraksis så eg endeleg fekk høve til å konsentrere meg om ein heil pasient i staden for berre ein halv kusp. Ein ny kollega kom inn i mi gamle offentlege stilling, og med eit slag var vi tre kollegaer som raskt fekk situasjonen under rimeleg kontroll. I dag er vi for øvrig seks tannlegar i Fosnavåg – fire private og to offentlege. Sjølv med litt offentlig gjennomtrekk har vi god dekning.

MUSIKKEN HAR FULGT MED • Oddbjørn kommer fra en musikalsk familie; mor, far og alle fem søsken spiller og synger. Bare én bror er blitt profesjonell musiker, og for Oddbjørn ble det tidlig i livet et valg mellom å satse på musikk eller et mer «borgerlig» yrke. Han spilte til dans da han gikk på gymnaset i Volda, og det ble mye jazz da han var utvekslingselev i USA et år. Etter en gjestevisitt på statsvitenskap, begynte han å studere odontologi – og dermed var terningen kastet. Han innrømmer at

han spilte mye i studietida i Geitmyrsveien og var med på revyer og lignende, men han hadde bestemt seg. Det var tannlege han ville bli.

– For meg har det passa best å prøve å vere ein heilhjerter tannlege. Det bestemte eg meg for allereie då eg valde dette yrket framfor musikken – eit val som faktisk sat litt langt inne den gongen. Så spelinga har kome klart i andre rekke. Skulle eg virre mellom piano og pasient heile tida, ville eg neppe gi nokon av dei det dei fortener. Men musikken har sjølsagt på sitt vis følgt med heile tida. Eg har vore raus med plateinnkjøp til kontoret, og pasientane har truleg fått høyre meir jazz enn dei har godt av, sier han og forteller at han i perioder har vært ute og musisert. Blant annet turnerte han en del med tenorsaksofonisten Bjarne Nerem på 1980-tallet, og da CD-en «Horace Hello» ble lansert i 2000, må det ha vært like før han slapp taket i tannlegestolen.

BEDRE SEINT ENN ALDRI • Dette var overskriften på jazzspaltisten Roald Helgheims omtale av debuten i Dagsavisen i juli 2000. Han omtaler Oddbjørn Blindheim som en lovende jazzmusiker i studietida med solistpris i NM i amatørjazz i 1963, og undrer seg over hva jazz-Norge har tapt da han «prioriterte rotfylling og slo seg ned i heimfylket».

Oddbjørn Blindheim håper å få mer tid til jazzen etter hvert.

CD-en «Horace Hello» består av Horace Silver-melodier, arrangert at Oddbjørn Blindheim, og en egenkomponert hyllest til jazzlegenden Silver. Trioens rytmeseksjon består av bror Svein Olav Blindheim på bass og Håkon Mjåset Johansen på trommer, begge profesjonelle musikere. Helgheim skriver blant annet: «Slik eg opplever pianospelet til Blindheim, står det glimrande til Silvers komposisjoner, som har en eigen logikk i seg. Få kan som Silver få ein låt til å høyres «riktig» ut, og Blindheims pianospel har i seg dette veldefinerte som ikkje strevar etter det ekvilibristiske, men det rette.»

Mottakelsen var god over alt, og etter utgivelsen i England, ble CD-en rangert blant de 10 beste utgivelsene det året av Jazz Journal International. Slikt fører til etterspørsel, og det ble en del konserter i kjølvannet av plateutgivelsen. CD-en ble også utgitt i Japan, og da var det like før trioene la ut på Japan-turné. Men det ble visst i meste laget, så tilbudet ble avslått. – Eg står framleis her i Fosnavåg med begge føtene trygt planta i munngolvet. Og har det svært så godt med det, sier han.

REISER LIKEVEL • Flere ganger i året legger han likevel ut på reiser – helst i faglig ærende. Han abonnerer på

Fortsetter på side 494

Fosnavåg – en by ved havet

Mange veier kan føre til Fosnavåg, men for å komme fram det siste stykket, må du i båt. Selv kjørte vi via Åndalsnes, Ørskogfjellet og nesten til Ålesund før vi satte kursen mot fergestedet Sulesund. Derfra går det ferge til Hareid, og når du har forsert Hareidlandet og er kommet til Gurskøy, nærmer du deg Fosnavåg som er kommunesenter i øykommunen Herøy, og fikk bystatus for en ti år tilbake. Seks av de åtte øyene er forbundet med bruer.

Vi var heldige med været. Det var den dagen våren kom til både Østlandet og Nordvestlandet – skinnende sol, museører på bjørkene og stadig grønnere og grønnere jo lenger nord i landet vi kom. Da vi passerte den siste brua før vi nådde destinasjonen Fosnavåg, var det et praktfull skue ut Herøyfjorden.

Så gikk turen gjennom tettbygd strøk, og til slutt havnet vi i en tettbebyggelse som viste seg å være selve byen. Her må tomteprisen være høy, for husene lå tett i tett. Mange nybygde, og det var lite å se til opprinnelig arkitektur. Med andre ord – her kan ikke byggeskikkutvalget ha vært særlig aktivt. Og hvor var sjøen? Det viste seg at vi hadde vært heldige med overnattingssted. Hotell Neptun hadde rom med sjøutsikt. Det ligger ved den såkalte «Vågs-plassen» som går helt ned til sjøen. Innviet som festplass for en del år tilbake, men til daglig fungerer den som parkeringsplass. Og byens Meny-butikk ligger som en gedigen mur mot sjøen på den ene siden av plassen. En forklaring kan være at bygningen tidligere huset en fiskeribedrift som gikk konkurs.

Herøy er likevel fortsatt en fiskerikommune, og blant de fiskerikommune-

nene som klarer seg bra. Næringslivet omfatter også virksomhet innen olje og offshore, blant annet finner vi flere store og ekspansive supplybåt-rederier her.

Heldigvis blir noe av fisken igjen i Fosnavåg. Intervjuobjektet inviterte på middag på Maki – en fiskerestaurant som er et navn også utenfor kommunens grenser. Det ble et vakkert og vel-smakende måltid med både scampi, blåskjell og lysing. Og mye interessant informasjon om fiske, næringsliv og tustnistnæring fra den entusiastiske og idérike innehaveren av Maki, Ole-Johnny Hjelmeseth.

Og Ole-Johnny skaffet oss båtskyss neste morgen ut til Flåvær, et tidligere handelssted og fiskerisamfunn. Da aktiviteten var som størst, kunne det være opptil 1 000 mennesker i arbeid her ute. Vi ble satt i land på øya Torvholmen, nå eid av en hotelleier fra Venabygd i Gudbrandsdalen. Han var hjertelig til stede sammen med et arbeidslag som var i gang med både restaurering av hus og med fiske. Vår skysskar er vaktmester på Torvholmen og viste rundt fra kjeller til loft i et sjarmerende hus der man kan leie seg inn, enten det dreier seg om familieferie eller bedriftsopphold. Som restauranteieren hadde forklart oss kvelden før – det er bare å fly til Vigra, og så blir man hentet av hurtigbåt og svippet ut til Flåvær.

Tilbake i Fosnavåg var det et «must» å ta turen ut til Runde for å bestige fuglefjellet. Vi tok nærmeste utsiktspunkt – en halv time opp og en halv time ned. Og så: Farvel Fosnavåg! Oppholdet frister til gjensitt.

Dametandlægerne

Av tannlege Oddvar Sørbye

Fortsetter fra side 493

8–10 tannlegetidsskrifter fra en rekke land og finner fram til interessante kurs og konferanser, først og fremst i Europa. Han forteller det ikke uten et visst press fra en nysgjerrig intervjuer, men etter hvert blir det klart at mannen leser fagstoff på svensk, dansk og engelsk (selvsagt) – og (ikke så selvsagt) på hollandsk, fransk, spansk og gresk! Disse språkene har han lært seg på egen hånd, og synes egentlig ikke det er så mye å skryte av. Han leser fagartikler og sier han kan klare seg muntlig også. Med sedvanlig beskjedenhet har han denne kommentaren: – Eg kan i alle fall konversere litt haltande, men rimeleg greitt på desse tungemåla. Flytande kan det neppe kallast. Seigtflytande kanskje.

Og når han er på tur, blir det som regel mulig å få med seg en jazzkonsert eller to. – Særleg i Holland har eg vore ofte, der både fagmiljøet og jazzmiljøet er sterkt, ope og imøtekomande, sier han.

TRIO TIL HØSTEN? • Siste konsertomtale jeg fant etter et Google-søk, handlet om «Jazzgjengen på Maki», en kvintett som hadde konsert på fiskerestauranten Maki i Fosnavåg i fjor sommer. Musiseringen har ikke fått så mye tid i det siste. Han hadde keyboard på kontoret før, men det er nå fjernet for å gi plass til en ung kollega. Oddbjørn Blindheim har fått seg assistent som skal jobbe fulltid i praksisen, og dermed går han selv ned til å praktisere fire dager per uke. Kanskje som en markering av 25 år i praksisen? Onsdag skal være fridag, og da blir det mulig å øve mer planmessig på pianoet hjemme i huset, som ligger høyt og fritt med utsikt over fjorden. Han tar ikke munnen for full, men ting kan tyde på at han satser på ny trio og litt flere opptrедender etter hvert.

Tekst og foto: Reidun Stenvik

I tannlegehistorien i Norge er ikke kapitlet om kvinnekamp og -frigjøring ubehagelig stort, men det eksisterer. Aksept for at kvinner skulle få både adgang til utdanning og deltakelse i organisasjonsliv kom tidlig, og sammenlignet med forholdet i enkelte andre yrker, ble den vunnet uten forutgående stor dramatikk. Sannhetsverdien av siste påstand kan selvfølgelig vurderes ulikt ut fra hvor røde strømper den enkelte leser er utstyrt med.

Petra Lie avla norsk tannlegeeksamen som første kvinne i 1872.

Dette var seks år før kvinner fikk adgang til middelskolen og ti år før Cecilie Thoresen fikk avlegge examen artium.

Nå må det understrekes at tannlegeyrket den gang så langt fra var akademisk, men ansett som et slags håndverksfag. Eksamensreglementet fra 1857 stilte ganske små krav til teoretisk kunnskap, men la stor vekt på fremstilling av proteser. Man kan også merke seg at det ikke var basert på lovgivning, men på en Kgl. resolusjon, og eventuelle endringer trengte altså ikke behandling i Stortinget. Autorisasjon ble gitt i medhold til kvaksalverloven.

Reglementet inneholdt ingen kjønnsdiskriminerende bestemmelser, men det omtalte konsekvent kandidatene som ham eller han. Hvorvidt de som utarbeidet det i 1850-årene hadde forutsett eller ikke at kvinner kunne anmelde sin interesse for yrket, får være et åpent spørsmål.

MANNSSJÅVINISME? • Petra Lie var født i Vardal i 1848 og kom som ung til

hovedstaden der hun bestyrte et bakeri-utvalg. Hun hadde visstnok vært betatt av tannlegeyrket helt fra barnsben av, og ble den som skulle bryte barrierer.

Dora Eggers (1) uttrykker seg på følgende måte: «Hvad nu end den ytre foranledning kan ha været, saa blev resultat en vakker indsats i norsk kulturutvikling. Men denne indsats blev ingen letkjøpt seier.

Med brigadelæge Schiøtts bistand søker hun at bli optat som elev hos tandlæger i Kristiania, men ingen har plass for hende. Denne motgang vilde vel ha knækket de fleste og betat dem motet til at prøve videre. Ikke saa med Petra Lie.»

Petra Lie

I sannhetens navn skal man kanskje være forsiktig med å konkludere med mannsjåvinisme i det forhold at hun ikke fikk elevplass. Christiania hadde i 1869 maksimalt 10 praktiserende tannleger, så det var ikke mange å spørre. Det var heller ikke så alminnelig å anta elever. Av de 16 menn som avla eksamen

i årene 1860–69, var det bare to som hadde hatt elevplass i Christiania i tillegg til to som hadde arbeidet hos sin far eller bror.

Og så var det jo ikke alle tannleger som slapp andre inn på seg, uansett kjønn. Om forholdene 10–15 år senere skrev Krøtøe (5) de minneverdige ord: «Den mistillid, tandlægerne paa den tid nærde til hverandre, den frygtsomhed, hvormed de rugede over sine hemmeligheder paa kontorer og i laboratorier lig fortidens alkymister i dunkle klostervælvninger og dybe slotskjældere og den maade, hvorpaa de isolerede sig...»

Det viktige Eggers forteller ovenfor, er at Petra Lie ikke bare var en målbevisst, men også klok ung kvinne. Butikkdamen hadde ikke bare fått kontakt med brigadelege Schiøtt, men